

Araştırma Makalesi / Research Article

**ALACAK KARŞILIKLARININ FİNANSAL BİLGİ MANİPÜLASYONU
AÇISINDAN İNCELENMESİ: İHTİYARİ TAHAKKUKLARIN
TAHMİNİ İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ***

Serdar BENLİGİRAY¹ , Ahmet ONAY²

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, dönem içinde kaydedilen alacak karşılıklarının kazanç yönetimi için kullanılıp kullanılmadığını araştırmaktır. Muhasebe standartlarının, özellikle 2018 yılında UFRS 9'un yürürlüğe girmesiyle, yöneticilere sağladığı takdir alanını genişletmesi, alacak karşılıklarının araştırılmasının en önemli gerekçesidir. Bu çalışmada, kazanç yönetimi davranışlarını alacak karşılıkları üzerinden incelemek için ampirik literatüre yön veren ilk önemli araştırma olan McNichols & Wilson çalışmasında geliştirilen modeli referans alan modifiye bir model kurgulanmıştır. Çalışmada referans model ve modifiye model, panel veri analizinde havuzlanmış en küçük kareler ve sabit etkiler regresyon modelleriyle test edilmiştir. Modellerin çıktuları benzer ve her ikisi de anlamlı olmasına rağmen, modifiye modelin açıklayıcılık düzeyi daha yüksektir. Her iki modelin çıktısı, endeks dışı borsa şirketleri ve denetim raporunda olumlu görüş almayan şirketler için kazanç yönetimini ima eden değerlerin daha yüksek olduğuna işaret eder. Betimleyici analizler bu sonucu doğrulamaktadır. Bu çalışma, Borsa İstanbul özelinde kazanç yönetimini alacak karşılıkları üzerinden inceleyen ilk modelleme çalışmasıdır. Bu çalışmada sunulan model, alacak karşılıklarındaki aşırılıkları daha geniş kapsamda ele alan değişkenlerle araştırılacak çalışmalara bir çerçeve oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Alacak Karşılık Gideri, Spesifik Tahakkuklar, Kazanç Yönetimi

**INVESTIGATION OF BAD DEBT PROVISIONS FROM THE PERSPECTIVE
OF FINANCIAL INFORMATION MANIPULATION: A MODEL PROPOSAL
FOR THE ESTIMATION OF DISCRETIONARY ACCRUALS**

ABSTRACT

The purpose of this paper is to investigate whether provisions for bad debts are used for earnings management. The main reason for investigating the provision for bad debts is the discretion provided to managers by accounting standards, especially with the adoption of IFRS 9 in 2018. In this study, a modified model was designed with reference to the McNichols & Wilson study, which is the first significant research that guides the empirical literature to investigate earnings management behavior through the provision for bad debts. The reference model and the modified model are tested using pooled ordinary least squares and fixed effects regression models in panel data analysis. Although the outputs of the models are similar and both are significant, the explanatory power of the modified model is higher. The output for both

* Bu çalışma Eskişehir Teknik Üniversitesi 22ADP285 numaralı bilimsel araştırma projesi tarafından desteklenmiştir.

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Eskişehir, serdarbenligiray@anadolu.edu.tr

² Doç. Dr., Eskişehir Teknik Üniversitesi, UMYO, Eskişehir, ahmet_onay@eskisehir.edu.tr

models marks higher values indicating earnings management for companies not listed in stock exchange indexes and those not receiving unqualified opinions in their audit reports. The descriptive analytics confirm this result. This study is the first modeling study that examines earnings management in terms of provisions for receivables in Borsa Istanbul. The model presented in this study forms a framework for future studies investigating excessive provisions with a broader range of variables.

Keywords: *Bad Debt Expense, Specific Accruals, Earnings Management*

JEL Classification Codes: *M10, M40, G30.*

EXTENDED SUMMARY

Research Questions & Purpose

The manager's discretion over provisions for bad debts has increased with the adoption of the latest IFRS. In this paper, we aim to determine the residual from provisions for bad debt, the discretionary part of the specific accrual, and relate this to the earnings management contexts. The residual is derived from the error term of the specific accrual model for accounts receivable in McNichols & Wilson (1988)'s seminal work, hereafter called McNichols–Wilson model. The residual is expected to form a contrast in firm groups comparison constructed by a solid earnings management proxy, such as receiving an audit opinion referring to issues that may affect reported earnings caused by accounts receivable and its accruals.

Literature Review

Credits supported by banks create an asset portfolio that is exposed to credit risk. Loan loss provision is an essential item in banking for managing credit risk and it is also susceptible to earnings management (Norden & Stoian, 2014; Jin et al., 2018; Tran et al., 2020). Therefore, this specific accrual item is well-studied in the banking sector. Non-financial firms' accruals are often investigated with the total accrual approach that makes room for research on specific accruals such as allowances for doubtful accounts (Healy & Wahlen 1999; Beneish 2001). Besides, accounts receivables may also constitute significant amounts in the assets of non-financial firms. Even though there are more proxies for this specific accrual such as the model of Marquardt & Wiedman (2004) or the ratios used by Jackson & Liu (2010), McNichols-Wilson model has a wider range of applications and alternatives used in contemporaneous research (Jackson & Liu 2010; Lee & Choi 2016; Christodoulou-Volos, 2020; Bryan et al., 2021). Even though the original model was deemed to be compatible with GAAP at the time, as the regulations and the standards improves over decades, the original version needed to be modified to match the current accounting conventions. A modified version of McNichols-Wilson Model is also proposed in this study to meet the need for an up-to-date model to derive unbiased residual provisions.

Methodology

In line with the purpose of this study, the analysis is designed in two steps: the first step is to derive residual provisions for each firm-year data using the aforementioned model and its modified version, and the second step is to compare residuals for firms grouped by earnings management assumptions. The intention of the management to manage the earnings is hard to

observe from the outside. Our assumption is that the auditor looks through the organization better than any associated party of a firm and therefore, an audit opinion implying issues related to earnings management is the best possible classifier. Based on this, the initial analysis is the contextual analysis of audit opinions. In the first step, the original model and the modified one are regressed with pooled OLS and fixed-effects models. The modified version of McNichols-Wilson model includes three additional variables; net receivables, net sales, and recoveries from bad debt. The first two variables are related to the alternative methods of determining the level of provisions and the third explains the residual provision that is recovered from the unexpected collections. Analysis data is collected from the firms that are obliged to disclose their financial statements to the public and are traded in Borsa Istanbul. The analysis period starts from the year IFRS 9 is first adopted, 2018. In this context, 1208 financial statements, footnotes, and audit opinions of the 302 non-financial firms are analyzed for the period of 2018-2021.

Results and Conclusions

The original model and its modified version have similar results in terms of significance and have decent explanatory power – the modified one is slightly better. Regression diagnostics pose no statistical problem for pooled OLS models. Both models are suitable for estimating residual provisions. However, the modified model seems preferable with moderate residuals in earnings management comparisons. The residuals derived from the models mark higher values indicating earnings management for companies not listed in stock exchange indexes and those not receiving unqualified opinions in their audit reports. The significance of the dependent variables of the model is in line with the previous studies except for the future write-offs variable. In addition, the variable for recoveries from bad debt is significant and has the highest coefficient in the modified model output. These findings imply that the analysis firms do not properly manage their allowance for doubtful accounts. Descriptive statistics provide supportive evidence that allowances have accumulated over time, and only one-fourth of the provisions were written off.

1. Giriş

Şirketlerin finansal tablolarında raporladıkları kazanç hesapları, öncelikle yatırımcılar ve yatırımcılara yol gösteren finansal analistler olmak üzere tüm paydaşlar tarafından karar süreçlerinde kullanılan en önemli finansal performans göstergeleridir. Beklentilerin altında kalan kazanç seviyeleri, mevcut ve potansiyel şirket ortakları ve diğer piyasa katılımcılarına gönderilen şirketin geleceğine ilişkin olumsuz bir sinyal anlamına gelir. Yöneticiler, şirketin paydaşlarına olumlu sinyaller gönderebilmek için kazanç yönetimi açısından önemli teşviklere sahiptirler. Kazanç yönetimi yoluyla finansal performansın olduğundan farklı sunulması, finansal tablo kullanıcılarının ekonomik kayıplara uğramasına yol açar.

Kazanç yönetimi hakkındaki ampirik literatür, yaygın şekilde toplam tahakkukların ölçümü üzerinden ilerlemiştir. Araştırmacılar, kazanç yönetiminin varlığını tespit etmek için spesifik bir tahakkuk hesabına odaklanmak yerine toplam tahakkukları kullanma eğiliminde olmuşlardır. Ancak literatürde yer alan tahakkuk modelleri önemli seviyede tahmin hatalarına sahiptir. Çünkü toplam tahakkukların ihtiyari olmayan kısmı satışlar, duran varlıklar ve alacaklar gibi sınırlı değişkenlerle ölçülmüştür. Ayrıca ekonomik konjonktür veya kazanç yönetimi

davranışları sonucunda bir ölçüm kalemindeki artış, bir başka kalemdeki azalışla dengelendiğinde toplam tahakkuk modellerinin performansı azalacaktır. Böyle durumlarda toplam ihtiyari tahakkuklar üzerinden kazanç yönetiminin tespit edilmesi mümkün olmayacaktır.

Yukarıda açıklanan problemin çözümlerinden biri, kazanç yönetiminin ölçümü için toplam tahakkuklar yerine spesifik hesapların incelendiği bir yaklaşımın benimsenmesi olabilir. Bu yaklaşım, araştırmacıların spesifik bir finansal tablo hesabıyla yakından ilişkili değişkenleri modele dahil etmelerine izin vererek ölçüm hatasının azaltılmasını ve dolayısıyla kazanç yönetiminin daha kesin bir şekilde tespit edilmesini sağlar. Kazanç yönetimini saptamak için yalnızca belirli bir tahakkuk hesabına odaklanma yaklaşımı, geniş perspektiften uzaklaşıyor olmasına karşın kazanç yönetimi davranışının daha derinden anlaşılmasını sağlamak gibi önemli bir avantaja¹ sahiptir. Bu nedenle, bu çalışmada spesifik bir tahakkuk yaklaşımı benimsenmiş ve kazanç yönetimine yönelik yönetici davranışları, tahsili şüpheli alacaklar için dönem içinde kaydedilen karşılıklar² üzerinden incelenmiştir. Dönem içinde kaydedilen alacak karşılıkları, kredili satışlarda alacakların tahsil edilememe olasılığının ve miktarının tahmininde yöneticilere büyük ölçüde takdir yetkisi sağladığından ötürü kazanç yönetimi için sıklıkla kullanılması mümkün olan bir hesaptır.

Tahakkuk esaslı muhasebe tahminlere dayalıdır ve bu tahminlerin yeni beklentiler şekillendiği revize edilmesi gereklidir. Muhasebe tahminleri, yöneticilerin ileriye dönük beklentilerini piyasa katılımcılarına ve paydaşlara iletmelerini sağlar. Yöneticiler geçmiş, mevcut ve gelecekteki finansal nitelikli olaylar hakkında tahminlerde bulunarak veya tahminlerini revize ederek finansal bilginin ilgili sunumunu sağlarlar. Ancak yöneticilerin kasıtlı olarak yanlış beyanda bulunma potansiyeli ve doğru tahminler yapmanın zorluğu finansal bilginin kalitesini tehdit eder. Muhasebe tahminleri, gelecekteki olayların subjektif değerlendirmelerine dayanır ve çoğu zaman ölçüm hataları nedeniyle revize edilmeleri doğaldır. Bu nedenle yöneticiler, muhasebe tahminindeki bir değişikliğin zamanlaması ve büyüklüğünün belirlenmesinde önemli ölçüde esnekliğe sahiptirler. Bu esneklik, muhasebe tahminlerini ve revizyonlarını kötü niyetli yöneticilerin elinde bir kazanç yönetimi aracına dönüştürebilir. Bu çalışmada yöneticilerin muhasebe tahminleri üzerindeki takdir yetkisi üzerinden kazanç yönetimi davranışları araştırılmıştır. Çalışma kapsamında spesifik bir tahakkuk kalemi olarak incelediğimiz dönem içinde kaydedilen alacak karşılıklarına ilişkin yöneticilerin takdir yetkisi, gelecekte tahsili mümkün olmayan alacakların tahminine dayanır.

Bu çalışmada, literatüre çeşitli yönlerden katkılar sunmak amaçlanmıştır. Çalışmada kullanılan yaklaşım, kazanç yönetiminin tespiti için spesifik bir tahakkuk hesabına odaklanarak toplam ihtiyari tahakkuklar üzerinden yapılan bir ölçümün neden olabileceği problemleri önlemektedir. Araştırmalarımıza göre bu çalışma, Borsa İstanbul'da işlem gören şirketlerin finansal bilgi manipülasyonu davranışlarını alacak karşılıkları üzerinden inceleyen ilk çalışmadır. Kazanç yönetimi davranışı, incelediğimiz dönem içinde kaydedilen alacak karşılıklarındaki değişimi açıklayan tüm muhasebe kalemlerinin bir fonksiyonu olarak Uluslararası Finansal

1 Kazanç yönetiminin tespitinde spesifik bir tahakkuk hesabına odaklanma yaklaşımının etkinliğine ilişkin ayrıntılı bilgi için McNichols (2000), Beneish (2001) ve Frank & Rego (2006) çalışmaları incelenebilir.

2 Çalışma boyunca dönem içinde kaydedilen alacak karşılığı terimi (İngilizce karşılığı, provisions for bad debts), gelir tablosunda yer alan gider hesabını ifade eder. Şüpheli alacaklar karşılığı terimi ise (İngilizce karşılığı, allowance for bad debts/allowance for doubtful accounts) bilançoda alacakları düzenleyen aktif düzenleyici hesaba atıfta bulunur.

Raporlama Standartları'na (UFRS, İng. IFRS: International Financial Reporting Standards) bütünüyle uygun şekilde modellenmiştir. Bu hesabın tahminine ilişkin geliştirdiğimiz model, kazancın yönetilmediği olağan koşullar için karşılıkların raporlanmasında UFRS'de belirtilen unsurları baz almaktadır. Bu model, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri (GKGMİ) doğrultusunda dönem içinde ayrılan alacak karşılıklarını üç bileşenli bir fonksiyon olarak açıklayan McNichols & Wilson (1988) modelinin günümüzdeki işleyiş ve UFRS'ye uygun şekilde yeniden düzenlenmiş bir versiyonu olarak görülebilir.

Çalışma kapsamında elde edilen bulgular, Türkiye'de faaliyet gösteren şirketlerin finansal bilgi manipülasyonu davranışları üzerinden gelişmekte olan ülkelerde bu tür davranışların karakteristiğine ilişkin genellemeler yapılabilmesine katkı sağlama potansiyeline sahiptir. Çalışmanın sonuçları, dönem içinde kaydedilen alacak karşılıklarında yola çıkarak kazanç yönetimine ışık tutan çıkarımlar sunmaktadır. Araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyularak hazırlanan bu çalışmanın izleyen bölümünde, araştırma modeline temel oluşturması bakımından alacak karşılıklarının muhasebe standartları kapsamında muhasebeleştirilmesi açıklanmıştır. Sonraki bölümde alacak karşılıkları üzerinden kazanç yönetimini araştıran literatür sunulmuştur. Daha sonraki bölümlerde sırasıyla araştırmanın metodolojisi ve örnekleme, elde edilen bulgular ve çıkarılan sonuçlar yer almaktadır.

2. Alacak Karşılıklarının Muhasebeleştirilmesi

UFRS 9 Standardına göre, alacaklar değer düşüklüğüne tabidir. Alacaklar için tahsil edilebilme kabiliyeti hakkında yapılan değerlendirmeler sonucunda gelecekte ortaya çıkması muhtemel zararlar tahmin edilmelidir. Söz konusu zararlar için gelir tablosunda karşılık giderleri kaydedilir. UFRS 9 Standardının getirdiği yeni yaklaşıma göre karşılık giderlerinin tutarı, alacaklar için beklenen kredi zararları kadardır. Beklenen kredi zararları; kredi zararlarının, ilgili temerrüt risklerine göre ağırlıklandırılmış ortalamasıdır. Ayrıca, UFRS 9, karşılık gideri kaydedilecek tutarın belirlenmesinde Uluslararası Muhasebe Standardı (UMS, İng. IAS: International Accounting Standards) 39'dan farklı olarak, vadesi geçen alacakların yanında vadesi henüz geçmemiş alacakların dikkate alınmasının önünü açmıştır. Buna göre, vadesi geçmiş veya geçmemiş farketmeksizin bir alacak için temerrüt riski doğrultusunda beklenen kredi zararları belirlenmeli ve bu tutarda karşılık kaydı yapılmalıdır.

UFRS 9, UMS 39'un değer düşüklüğü zararı yaklaşımını değiştirmiştir. UMS 39 değer düşüklüğü karşılığının bir veya birden fazla gösterge ortaya çıktığında muhasebeleştirilmesini öngörmektedir (IAS 39). UMS 39, gizli rezervler oluşturarak ihtiyaç duyulduğunda kazancı artırma yönünde kazanç yönetimi yapılmasını engellemeyi amaçlamaktadır. Buna karşın kredi zararlarının geç muhasebeleştirilmesi, işletmelere zararın ertelenmesi yoluyla kazanç yönetimi için yine de fırsat vermektedir (Saltoğlu, 2016:53). 2008 finansal krizi döneminde UMS 39'un gerçekleşen zarar yaklaşımı, özellikle finansal kurumlar açısından zararın geç muhasebeleştirildiği yönünde standartların bir eksikliği olarak tanımlanmıştır (Aytürk, 2016). Bu eksikliği gidermek amacıyla UFRS 9, finansal varlıklar için gerçekleşen zarar yerine beklenen zarar dikkate alınarak hesaplanan karşılık tutarının muhasebeleştirilmesini benimsemiştir (Özerhan & Aslan 2016). Bu bağlamda potansiyel zararlara karşı daha muhafazakâr bir yaklaşımının benimsendiği söylenebilir. Beklenen kredi zararlarının ölçümünün geçmiş olaylar, mevcut koşullar ve gelecekteki ekonomik koşullara ilişkin tahminlere dayandırılması, kazanç yönetimi fırsatlarının arttığını göstermektedir (IFRS 9, 5.5.17).

UFRS 9'a göre alacaklara ilişkin karşılıkların hesaplanması için standartta önerilen karşılık matrisinin yanı sıra başka yöntemlerden faydalanılabilir. Ancak bu yöntemlerden yararlanırken en azından mevcut şartlar ve gelecekteki ekonomik görünümün etkisini göz önünde bulunduracak şekilde geçmiş kredi zararı deneyimleri ve borçluya özgü faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir. Karşılık tutarlarının hesaplanmasında geleneksel olarak gelir tablosu yaklaşımından yola çıkarak satışların yüzdesi veya bilanço yaklaşımından hareketle alacakların yüzdesi yöntemleri kullanılmaktadır. Ek olarak, karşılık tutarlarını belirlemek için uygulanan yöntemlerden alacakların yaşlandırılması dikkate alınabilir veya birden fazla yöntemden birlikte yararlanılabilir (Fidan, 2019).

Vergi açısından bakıldığında, hasılat ile ilişkilendirilebilir alacakların tahsil edilemeyeceğine dair hukuki sürecin başlatılması gibi bazı ölçütler göz önünde bulundurularak karşılık gideri kaydedilebilmektedir. Vergi yasaları, UFRS'ye göre birtakım tahminlere dayalı olarak kaydedilen giderleri kabul etmemektedir. Benzer durum ülkemizde olduğu gibi birçok ülkenin yasalarında da hükme bağlanmıştır. Örneğin, ABD'de genel kural olarak tamamen değersiz hale gelen alacaklar, gider kaydedilebilmektedir. Kısmi olarak birtakım ölçütlere göre tahsili şüpheli hale gelen alacaklar için ise, tahsil edilebilir kısmın üzerindeki tutarın karşılık gideri kaydedilmesi mümkündür (Demir, 2014). Vergi yasaları doğrultusunda alacaklar için muhasebe kayıtları fiili tespite dayalı olarak yapılır. Bu yöntemde öncelikle söz konusu alacak tutarı, alacaklar içerisinde çıkarılarak şüpheli alacaklar bilanço kalemine kaydedilir. Oysa UFRS'ye göre muhasebeleştirme tahmine dayalı olarak yapılır. Buna göre hangi alacağın spesifik olarak şüpheli hale geldiği belli olmadığından başka bir bilanço hesabına taşınmasına gerek yoktur (Demir, 2014).

Tahsil edilemeyen alacakların muhasebeleştirilmesinde iki yöntem kullanılabilir. Bunlar doğrudan gider yazma yöntemi ve karşılık kaydetme yöntemidir. Doğrudan gider yazma yönteminde, bir şirket belirli bir hesabın tahsil edilemez olduğunu belirlediğinde, dönem içinde kaydedilen alacak karşılıkları gider hesabını zarar tutarı kadar borçlandırır. Bu yöntemde hesabın kalanı yalnızca tahsil edilemeyen alacaklardan kaynaklanan gerçek zararları gösterecektir. Alacak hesapları ise brüt tutarlarıyla raporlanmış olacaktır. Vergi amaçlı kullanılan doğrudan gider yazma yönteminin tahmine dayalı bir yaklaşım için kullanımı uygun değildir (Kieso vd., 2019).

Karşılık kaydetme yöntemi ise, her dönemin sonunda tahsil edilemeyecek alacakların tahmin edilmesine dayanır. Tahmine dayalı karşılık kaydetme yöntemi, UFRS ile uyumlu olarak alacakların bilançoda net gerçekleşebilir değeri üzerinden sunulmasını sağlar. Bu yöntemin önemli özellikleri şunlardır (Kieso vd., 2019):

- Şirketler tahsil edilemeyen alacak hesaplarını tahmin eder ve bu tahminleri karşılık hesabının bakiyesi ile karşılaştırır.
- Şirketler, her dönemin sonunda yapılan bir düzeltme kaydı yoluyla tahsil edilemeyen alacak hesaplarındaki tahmini artış kadar, dönem içinde kaydedilen alacak karşılıkları gider hesabını borçlandırır, aktif düzenleyici bir bilanço hesabı olan şüpheli alacaklar karşılığı hesabını alacaklandırır.
- Alacaklar değersiz hale geldiğinde, şüpheli alacaklar karşılığı fiili olarak tahsil edilemeyen tutar kadar borçlandırılır, alacaklar hesabı ise bu tutar kadar alacaklan-

dırılır. Değersiz alacaklar kayıtlardan silinirken³, dönem içinde kaydedilen alacak karşılıkları gider hesabına borç kaydı yapılmaz. Çünkü şirket, daha önce düzeltme kayıtları yaparken zaten gideri tanımış ve gelir tablosunda raporlamıştır.

Alacak karşılıkları, tahsil edilemeyecekleri kesinleştiğinde kayıtlardan silinir. Diğer taraftan, ileriki dönemlerde karşılık ayrılan alacakların tahsil edildiği olağandışı durumlar gerçekleşebilir. Bunun nedeni, yöneticilerin beklenen kredi zararlarına ilişkin hatalı tahminleri doğrultusunda karşılıkların gereğinden fazla raporlanması olarak kabul edilir. Böyle durumlarda tahmin fazlası, esas faaliyetlerden diğer gelirler içerisinde konusu kalmayan karşılıklar olarak raporlanır ve bilanço dipnotlarında kayıtlardan silinenler ile birlikte alacak hareketliliği tablosunda gösterilir.

3. Literatür

Spesifik tahakkuklara ilişkin sınırlı literatür, birkaç önemli istisna dışında, sigortacılık ve bankacılık sektörlerine odaklanmıştır. Healy & Wahlen (1999) ve Beneish (2001), literatürdeki bu eksikliğe işaret etmişler ve spesifik tahakkuklara odaklanan daha fazla araştırmanın gerekli olduğu konusuna dikkat çekmişlerdir. Beneish (2001)'e göre, toplam tahakkukları kullanan modellerin karşılaştığı zorluklar, spesifik tahakkukları inceleyen araştırmalara hatta vaka çalışmalarına ihtiyaç duyulduğunu gösterir. Spesifik tahakkuk hesapları üzerinden kazancın yönetildiğine ilişkin çok az sayıda ampirik bulgu ortaya konulmuştur. Healy & Wahlen (1999)'e göre, bu durum gelecekte yapılacak çalışmalar için spesifik tahakkuklar üzerinden kazanç yönetimini araştırmanın verimli bir alan olacağına işaret etmektedir (Healy & Wahlen, 1999:372).

Tahsili şüpheli alacaklar için dönem içinde kaydedilen karşılıkların bakiyesi, yöneticilerin kayıp olasılığına ve miktarına ilişkin önemli ölçüde subjektif muhasebe tahminlerine bağlıdır. Tahmin süreci önemli ölçüde ihtiyari kısımlar içerdiğinden yöneticiler tarafından kazanç yönetimi aracı olarak kullanılabilir. Buna rağmen literatürdeki çok az sayıda çalışmada, dönem içinde kaydedilen alacak karşılıklarının veya şüpheli alacaklar karşılığı bilanço hesabının kazanç yönetimi için kullanılıp kullanılmadığı araştırılmıştır. Ampirik literatüre yön veren ilk önemli araştırma, McNichols & Wilson (1988)'in çalışmasıdır. Bu araştırmacılar alacaklar ve alacak karşılıklarının bakiyesinin yüksek olduğu üç sektörde faaliyet gösteren şirketlerin dönem içinde kaydedilen alacak karşılıklarını bir kazanç yönetimi aracı olarak kullanıp kullanmadıklarını araştırmışlardır. Kazanç yönetimi, iki önemli manipülasyon motivasyonu olan gelirin düzleştirilmesi (income smoothing) ve yönetici ücret planları (bonus plans) açısından sınırlanmıştır. Kazanç yönetimini test etmek için kazancın yönetilmediği varsayımı altında dönem içinde kaydedilen alacak karşılıklarının muhasebe işlemlerini tahminleyen bir model geliştirilmiştir. McNichols–Wilson modelinde dönem içinde kaydedilen alacak karşılıkları, şüpheli alacak karşılıkları bilanço hesabının dönem başı bakiyesi ve cari yıl ile sonraki yılda kayıtlardan silinen karşılıkların fonksiyonudur. Bu modele göre her şirket için şüpheli alacak karşılıklarının ihtiyari olmayan kısmı türetilmekte, böylece ayrılan karşılıklardaki artık

3 İngilizce literatür ve muhasebe kitaplarında şüpheli alacak karşılıkları için yapılan muhasebe işlemlerinde tahsilinin mümkün olmadığı kesinleşen alacaklar için kayıtlardan silinenler (write-offs) ifadesi kullanılır. Bu ifade Borsa İstanbul şirketlerinin UFRS'ye göre hazırlanan finansal tablolarında yer alan alacak hareketliliği tablosunda benzer şekilde kayıtlardan silinenler/düşülenler veya vazgeçilen alacaklar şeklinde kullanılmaktadır.

kısım saptanabilmektedir. Çalışmanın sonuçları, yöneticilerin yüksek düzeyde gelir elde edilen dönemlerde gelir azaltıcı kazanç yönetimine başvurduğuna işaret etmektedir.

Teoh vd. (1998) hisselerini ilk defa halka arz eden şirketlerin amortisman yöntemlerinin yanı sıra tahsili mümkün olmayan alacaklara ilişkin muhasebe tahminlerini kazanç yönetimi perspektifinden incelemişlerdir. Çalışmadan elde edilen bulgular, şirketlerin halka arz sürecinde dönem içinde kaydedilen alacak karşılıklarını daha düşük raporlayarak kazancı artırıcı yönde kazanç yönetimine başvurduklarını göstermiştir. Benzer bir çalışmada Jackson vd. (2002) hisselerini ilk defa halka arz eden şirketlerin şüpheli alacak karşılıklarını eksik gösterip göstermediklerini araştırmışlardır. Çalışmanın bulguları, hisselerini ilk defa halka arz eden şirketlerin şüpheli alacaklar karşılıklarını olduğundan az gösterdiklerini ve yüksek kalitede bağımsız denetim hizmeti sunduğu varsayılan büyük denetim şirketlerinin şüpheli alacaklar karşılıklarının tutarı üzerinde çok az etkiye sahip olduklarını göstermektedir. Bulgular, eksik beyanın büyüklüğünün ekonomik açıdan önemli olduğunu yani kazancın önemli seviyede yüksek gösterildiğini doğrulamıştır. Hisselerin halka arzının önemli bir kazanç yönetimi motivasyonu olarak incelendiği başka bir çalışmada Marquardt & Wiedman (2004), aralarında alacakların da olduğu altı spesifik hesabı araştırmışlardır. Ancak araştırma modelinde hesaplara ilişkin vekiller, GKGMİ ve UFRS ile uyumlu olarak kurgulanmadıkları için tartışmalıdır. Çalışmada, beklentiyle tutarlı olarak şirketlerin kazançlarını artırıcı yönde raporladıkları belirlenmiştir.

Jackson & Liu (2010), kazancı yönetmek için istismar edilme potansiyeli taşıyan muhasebenin muhafazakârlık kavramı ile kazanç yönetimi arasındaki ilişkiyi, dönem içinde kaydedilen alacak karşılıkları ve şüpheli alacak karşılığı bilanço hesabı üzerinden araştırmışlardır. Çalışmada şirketlerin finansal analistlerin beklentilerini tutturmak için dönem içinde daha az alacak karşılığı raporlayarak kazançlarını yönettikleri belirlenmiştir. Ayrıca şirketlerin bilançodaki şüpheli alacak karşılıkları hesabında önceki dönemlerde fazla kaydettikleri tahakkukları kullanarak mevcut dönemde daha az karşılık raporladıkları ve böylece kazancı olduğundan yüksek gösterdikleri tespit edilmiştir. Benzer bir çalışmada Lee & Choi (2016), borsada işlem gören şirketlerin sıfır kazanç ya da kâr açıklama ve geçen dönemin kazancı gibi kazanç eşiklerine ulaşmak ve analistlerin tahminlerini karşılamak için dönem içinde alacak karşılıklarını daha düşük raporladıklarını belirlemiştir. Ayrıca özellikle vergi maliyetlerinin yüksek olduğu dönemlerde, vergiye tabi geliri Güney Kore yasaları gereği sınırlı ölçüde etkileyen bir tahakkuk olan şüpheli alacaklar karşılığı hesabının belirli kazanç eşiklerine ulaşmak için stratejik bir araç olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Yakın zamanda Bryan vd. (2021) tarafından yapılan bir çalışmada Jackson & Liu (2010) çalışmasına benzer şekilde muhasebenin muhafazakârlık kavramı ile kazanç yönetimi arasındaki ilişki şüpheli alacak karşılıkları üzerinden incelenmiştir. Kimya sektöründeki şirketlerden oluşan bir örneklem üzerinde yapılan çalışmanın sonuçları, şüpheli alacak karşılıklarının şişirildiğini göstermektedir.

Lee (2019) Güney Kore'de UFRS'ye geçişin kazanç yönetimi davranışını etkileyip etkilemediğini şüpheli alacaklar karşılığı hesabı üzerinden sınımıştır. UFRS uygulanmaya başladıktan sonra şirketlerin önemli kazanç eşiklerine ulaşmak için şüpheli alacak karşılığı hesabı üzerinden kazanç yönetimini önemli ölçüde azalttığı tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada, UFRS'nin uygulanması spesifik bir tahakkuk hesabının kazanç yönetimi amaçları için kullanımını sınırladığında, yöneticilerin kazanç yönetimi politikasını tahakkuk esaslıdan gerçek kazanç yönetimine kaydırduğuna dair kısmi bulgular sunulmuştur. Christodoulou-Volos (2020) benzer bir bulguyu raporlamıştır. Bu bulguya göre muhasebe standartlarında şüpheli alacaklar

için karşılık kaydetme prosedürünü etkileyen önemli revizyonlar, şirketlerin kazanç yönetimi davranışlarını değiştirmiştir.

Diğer taraftan ilgili literatürün büyük bir bölümünü, bankaların en büyük tahakkuk hesaplarından biri olan kredi zararı karşılıklarının kazanç yönetiminde kullanımını sınavan araştırmalar oluşturur. Ma (1988), kredi zararı karşılıklarının ticari bankalar tarafından gelirin istikrarlı hale getirilmesi doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını araştırmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, kredi zararı karşılıkları, kredi portföyünün kalitesiyle ilişkili değildir ve agresif bir şekilde kazancın yönetilmesi için kullanılmıştır. Moon (2004), ticari bankalardan oluşan bir örnekleme benzer sonuçlara ulaşmıştır. Kazançları yüksek bankalar, kredi zararı karşılıklarını gelir azaltıcı yönde raporlarken; kazançları düşük bankalar, gelir artırıcı yönde raporlamışlardır. Birçok çalışmada kredi zararı karşılıklarının gelirin düzleştirilmesi için yönetildiğini destekleyen bulgulara ulaşılmıştır (Fonseca & Gonzalez, 2008; Bushman & Williams, 2012; Bouvatier vd., 2014).

Anandarajan vd. (2003) İspanya'da faaliyet gösteren bankalardan oluşan bir örneklem üzerinde bankaların agresif bir kazanç yönetimi stratejisi için kredi zararı karşılıklarını yönettiklerini tespit etmişlerdir. Norden & Stoian (2014) Hollanda'da Chang vd. (2008) Tayvan'da Nikulin & Downing (2021) Rusya'da bankalardan oluşan örneklemelerde benzer bulgulara ulaşmışlardır. ABD bankalarından oluşan örneklemeler üzerinde kredi zararı karşılıkları ile kazanç yönetimi arasındaki ilişki çokça araştırılmıştır. Bankacılık sektöründe kazanç yönetimi ve kredi zararı karşılıkları ilişkisine yönelik araştırmaların önemli bir kısmı ABD ekonomisine odaklanmaktadır. Bu araştırmaların birçoğunda (Beaver & Engel, 1996; Liu & Ryan, 2006; El Sood, 2012; Jin vd., 2018; Tran vd., 2020) bu ilişkiyi doğrulayan ikna edici bulgulara ulaşılmıştır.

Geçmiş çalışmalar incelendiğinde, tüm sektörler için alacak karşılıklarının kazanç yönetiminin bir aracı olabileceği görülmektedir. Bu çalışmalarda kullanılan yöntemler kıyaslandığında McNichols–Wilson modeli, şirket özelinde saptama yapmaya imkân vermesiyle ve model olarak iyileştirilme potansiyeliyle öne çıkmaktadır. Bu model ve modelde yaptığımız değişikliklerle oluşturduğumuz modifiye bir versiyon izleyen başlıkta açıklanmaktadır.

4. Araştırma Yöntemi ve Modeli

Araştırmada kullanılan modeli açıklamadan önce modelin kazanç yönetimini araştıran genel yaklaşımlar ile karşılaştırılması yararlı olacaktır. Kazanç yönetiminin genel olarak araştırılmasında net kâr ile faaliyetlerden sağlanan nakit akışının farkı olarak toplam tahakkuklardan yola çıkılmaktadır. Raporlanan toplam tahakkuklar, ihtiyari tahakkuklar ve ihtiyari olmayan tahakkuklar olarak bölümlendirilebilir. Bu yapıda toplam tahakkuklar, Healy modeli ve Jones modelinde mutlak bir değer olarak toplam tahakkukları ve DeAngelo modelinde ise toplam tahakkuklardaki değişimi ifade ederken; McNichols–Wilson modelinde tahsili mümkün olmayan alacaklar karşılığını ifade eder. İhtiyari tahakkuklar gözlemlenebilir olmadığı için araştırmacılar, bu değişkeni ölçmek için bir vekil kullanmaktadır.

İhtiyari tahakkuklar vekili toplam tahakkuklar olarak tanımlandığında, ihtiyari olmayan kısım arasında bir ayrım yoktur ve dolayısıyla ikisi birdir. Bu yaklaşıma örnek olarak Healy modeli verilebilir. Diğer taraftan Jones modelinde vekil değişkeni toplam tahakkuklar eksi ihtiyari olmayan tahakkuk kısmı olarak tanımlanmıştır. Bu modeldeki ihtiyari olmayan kısım, toplam tahakkukların satışlar ve arsa, bina ve ekipmanlara oranlanmasıyla elde edilen bir pro-

jeksiyonudur. Benzer şekilde, McNichols ve Wilson'ın yaklaşımında ihtiyari tahakkuklar vekili, tahsili mümkün olmayan alacaklar için dönem içinde ayrılan aktüel karşılık eksi modelden elde edilen dönem içi ayrılması beklenen karşılıkların projeksiyonudur. McNichols–Wilson modelinde projeksiyon hatası karşılıkların artık kısmı (resprov: residual provision) olarak tanımlanır ve ihtiyari tahakkukların bir vekili olarak kazanç yönetimini ve kazancın ne yönde yönetildiğini saptamada kullanılır.

İhtiyari tahakkuk modelleriyle kazanç yönetiminin araştırıldığı metodolojide H_0 hipotezi, karşılaştırılan veri kesitlerine ait ihtiyari tahakkuklar arasında anlamlı bir farkın bulunmamasıdır. Yapılan sınamalar sonucu H_0 hipotezinin reddi halinde kontrol edilen şirketler grubunda kazanç yönetimi uygulandığı çikarsaması yapılmaktadır. Burada sunulan çalışmanın H_0 hipotezi, kazanç yönetimi bağlamında oluşturulmuş şirket grupları arasında artık karşılıklar açısından anlamlı bir farkın olmamasıdır. Çalışmaya ait H_0 hipotezinin reddi halinde alacak karşılıklarının ihtiyari kısmını saptamada kullanılan modelin başarılı olduğu sonucu çıkarılabilir.

Gelir tablosu yaklaşımı veya eşleştirme yaklaşımına göre dönem içinde ayrılan alacak karşılıklarının, dönem içi satışlar içinde gelecekte kayıtlardan silinecek alacak tahminlerine göre belirlenmesi gerekir. Bilanço yaklaşımına göre ise, kayıtlardaki tüm alacaklar için gerekli karşılığın ayrılmış olması gerekir. Bilanço değerlemesi bakış açısından, dönem sonu karşılıklar, yönetimin geleceğe ilişkin tahsilat öngörülerini yansıtmalıdır. McNichols & Wilson (1988)'ın görüşü kredi yöneticilerinin bilanço yaklaşımını benimsedikleri yönündedir. Onlara göre birçok kredi yöneticisi öncelikle gelir yaklaşımıyla yola çıkar: ilk adım cari satışların belirli bir yüzdesine göre provizyon tutarı belirlemektir. Fakat sonrasında yaşlandırma tablosuyla ve makro ekonomik ve sektörel verilerin değerlendirilmesiyle net alacakların yönetimin gelecekteki tahsilatları hakkındaki beklentisini yansıtacağı bir karşılık düzeyi belirlenir. Bu sebeple, H_0 hipotezinde şirket yönetimi GKGMİ'ye sıkı biçimde uyar ve kazanç yönetimi yapmamaktadır. Bunun sonucunda dönem içinde ayrılan karşılıklar $Dİ_KARŞ(i,t)$, dönem başı bilanço karşılıklarına $B_KARŞ(i,t-1)$, dönem içinde kayıtlardan silinen alacaklara $KAYITSİL(i,t)$ ve yönetimin eldeki bilgiler dahilinde oluşturduğu beklentilerine bağlıdır.

Ekonomiye yaygın ve firma özelindeki birçok verinin öznel değerlendirilmesi olması bakımından, yönetimin gelecekte meydana gelecek kayıtlardan silme gereklerine ilişkin beklentilerini dışarıdan inceleyerek ölçümlemek imkânsızdır. Bunun yerine McNichols–Wilson modelinde dönem içinde ayrılan karşılıkların öngörülmesinde dönem başı bilanço karşılıkları, cari dönemin kayıtlardan silinen alacak tutarı ve yönetimin beklentileri yerine “mükemmel bir tahminci” olarak gelecek dönemde gerçekleşen kayıtlardan silinen alacaklar $KAYITSİL(i,t+1)$ kullanılmıştır. Tüm değişkenleri satışlara oranlanmış ve barındırdığı projeksiyon hatası artık karşılık $ART_KARŞ(i,t)$ olarak gösterilen McNichols–Wilson modeli aşağıdaki gibidir:

$$Dİ_KARŞ(i,t) = a + B_KARŞ(i,t-1) + KAYITSİL(i,t) + KAYITSİL(i,t+1) + ART_KARŞ(i,t) \quad (1)$$

DeAngelo (1988), McNichols & Wilson (1988)'ın çalışmasının tartışıldığı konferansa ait notları raporlamış ve biri modelin sınırlılıkları ile ilgili olmak üzere gelen eleştirileri üç ayrı başlıkta açıklamıştır. Model ile ilgili eleştiriler alacakların tahsilini etkileyebilecek dışsal faktörlerin, şirket yöneticilerinin veya bağımsız denetçilerin karşılıklara yaklaşımının muhafazakârlık düzeyinin veya şirket özelindeki faktörlerin dikkate alınmamasına değinmek-

tedir. Bunun yanında, karşılıkların tahmininde gelir tablosu yaklaşımının da modele dahil edilmesinin uygun olabileceği ifade edilmiştir. Diğer taraftan, modelin parametreleri satışlar kalemine oranlanmıştır. Çalışmada bu işlemin nedenine ilişkin bir açıklama yapılmadığı için asıl amacın ne olduğu tartışmaya açıktır. Satışlara oranlama işlemi, satışların karşılıklar üzerindeki olası etkisinden kaynaklı yanlışlık probleminin giderilmesini veya dönem içi karşılıkların belirlenmesinde gelir tablosu yaklaşımının da kapsanmasını sağlıyor olabilir.

McNichols–Wilson modelindeki tanıımı itibariyle, projeksiyon hatası *ART_KARŞ* ile *KAYITSİL* arasında korelasyon yoktur. Eğer yönetim daha gevşek bir kayıttan silme politikası izleyerek alacak karşılıklarının bir kısmını erteleyebiliyorsa, bu etki provizyonların ihtiyari kısmını gösteren ölçüm aracı *ART_KARŞ*'ta gözlenemez (McNichols & Wilson, 1988:19). Bu çalışmada, ele alınan firmalarda alacakların kayıttan silinme sürecinin manipüle edilmediği düşünülmektedir. Bu haliyle model, kayıttan silme prosedürünün düzgün işletilmediği durumlarda yetersiz kalabilir. Bu durum bilançodaki alacak tutarının veya gelir tablosundan satışlar kaleminin modele eklenmesiyle giderilebilir. Modele hem satışlar hem alacaklar değişkenleri eklenerek, dönem içi ayrılan karşılıklarda bilanço ve gelir tablosu yaklaşımının hangisinin daha etkili olduğunun görülmesi sağlanabilir. Böylece McNichols–Wilson modelinde belirtilen gerektiği kadar karşılık kaydetmeme ve dolayısıyla kayıttan silme işlemlerini aksatma gibi durumların etkisinin ölçülememesi, satışlar değişkeninin eklenmesiyle belirli bir ölçüde giderilebilir. Bunların yanı sıra McNichols–Wilson modeli, karşılık ayrılan alacaklardan tahsil edilenleri ifade eden ve karşılık düzeyini etkileyen konusu kalmayan karşılıklar *KK_KARŞ(i,t)* değişkenini ayrı bir faktör olarak belirtmemiştir. Modelin bu haliyle konusu kalmayan karşılıklara yapılan kayıtlar, modelin hata teriminde yanlışlık yaratacaktır.

Riley & Pasewark (2009) şüpheli alacak karşılıklarının doğruluğunu sınamak için dönem içinde kaydedilen karşılıklar ile kayıttan silinenlerin karşılaştırılmasını ve dönem başı bilanço karşılıkları ile kayıttan silinenlerin karşılaştırılmasını önermiştir. Dönem içinde kaydedilen alacak karşılıkları, mevcut ve izleyen yılda tahsil edilemeyerek kayıttan silinecekleri karşılamayı amaçlar. Dolayısıyla uzun erimde bu karşılıklar ve kayıttan silinenlerin tutar olarak birbirine yakınsaması gerekir. Yani dönem içinde kaydedilen alacak karşılıklarının kayıttan silinenlere oranının beklenen değeri 1'dir. Diğer taraftan dönem başı bilanço karşılıklarının dönem içinde kayıttan silinenleri karşılayacak düzeyde olması gerekir. Kayıttan silinenlerin bilanço karşılıklarına oranı düşük bir değer ise bu gereğinden fazla karşılık ayrıldığı ve bu karşılığın bilançoda akümüle edildiğini gösterecektir (Riley & Pasewark, 2009:43). Bu ilişkilerden yola çıkarak, dönem içinde kaydedilen alacak karşılıklarını açıklayan bir modelde cari ve gelecek yıl kayıttan silinenler ve dönem başı bilanço karşılıkları açıklayıcı değişkenler olarak kullanılabilir. Buraya kadar yapılan açıklamalardan yola çıkarak, dönem içinde ayrılan alacak karşılığını tahminleyen model aşağıdaki anlatıma göre yeniden kurgulanmıştır.

UFRS'ye göre düzenlenen alacak hareketliliği tablosundaki denklik:

$$B_KARŞ(i,t) = B_KARŞ(i,t-1) + Dİ_KARŞ(i,t) - KAYITSİL(i,t) - KK_KARŞ(i,t) \quad (2)$$

Denklem (2)'nin soluna dönem içi karşılıkları çektiğimizde:

$$Dİ_KARŞ(i,t) = \Delta B_KARŞ(i,t) + KAYITSİL(i,t) + KK_KARŞ(i,t) \quad (3)$$

Denklem (3)'te bilançodaki karşılık kalemindeki değişim $\Delta B_KARŞ(i,t)$, bilanço yaklaşımına göre alacakların mevcut düzeyi $ALACAK(i,t)$ 'den etkilenir. Gelir tablosu yaklaşımına göre hasılat düzeyi $NETSATIŞ(i,t)$ 'den etkilenir. Karşılıklardaki dönem içi değişim miktarının, değişim gösteren kalemin dönem başı miktarı $B_KARŞ(i,t-1)$ ile orantılı olması beklenir. Dolayısıyla, $\Delta B_KARŞ(i,t)$ bu üç bileşenin bir fonksiyonudur. Bu üç değişken denklemde $\Delta B_KARŞ(i,t)$ yerine konursa:

$$D\dot{I}_KARŞ(i,t) = ALACAK(i,t) + NETSATIŞ(i,t) + B_KARŞ(i,t-1) + KAYITSİL(i,t) + KK_KARŞ(i,t) \quad (4)$$

Yukarıdaki denklemin, alacakların tümü için gelecekte tahsil edilemeyecek tutara yönelik beklentileri yansıtması gerekir. Gelecekte kayıtlardan silinecek alacakların ve buna ayrılan karşılıkların tutarı hakkındaki beklentilerin bir vekili olarak, gelecek yıl gerçekleşen kayıtlardan silinen tutar $KAYITSİL(t+1)$ mükemmel bir tahminci olarak kullanılabilir. Sabit terim a, projeksiyon hatası $ART_KARŞ(t)$ olarak yazılmış modelin son hali aşağıdaki gibidir.

$$D\dot{I}_KARŞ(i,t) = a + ALACAK(i,t) + NETSATIŞ(i,t) + B_KARŞ(i,t-1) + KAYITSİL(i,t) + KAYITSİL(i,t+1) + KK_KARŞ(i,t) + ART_KARŞ(i,t) \quad (5)$$

McNichols–Wilson modeline göre çıkış noktası farklı ve bileşenleri daha kapsayıcı olan bu model, bağımlı değişkeni ve hata teriminin yorumlanması bakımından Denklem (1)'deki orijinaliyle aynıdır. Bu sebeple türetilen model düzeltilmiş veya modifiye edilmiş McNichols–Wilson modeli olarak görülebilir. Bu model ile şirketlerin geneli için bir regresyon modeli oluşturulabilir. Modelin katsayı değerlerinin istatistiksel anlamlılıkları, şirketlerin geneli için alacak karşılıklarının nasıl ayrıldığı konusunda fikir verebilir. Diğer taraftan elde edilen model katsayıları ile her şirketin t yılı özelinde ayrılması beklenen karşılıklar hesaplanabilir. Böylece firma-yıl özelinde ayrılması beklenen karşılık tutarı ile gerçekte ayrılan karşılık tutarı karşılaştırılabilir. Şirket özelinde $ART_KARŞ(i,t)$ 'nin gösterdiği sapma kazanç yönetimi açısından yorumlanabilir. Analiz kapsamında, Denklem (5) için gerekli değişkenlerin nasıl türetildiği ve veri toplama aşamasında karşılaşılan durumlar sonraki başlıkta ele alınmıştır.

5. Veri Seti

Analiz kapsamına finansal tablolarını kamuya bildirmekle yükümlü ve Borsa İstanbul'da işlem gören bankacılık ve finans sektörü dışındaki şirketler ele alınmıştır. Analiz şirketlerinde sektörel olarak en büyük kesim %28 ile sanayi sektörüdür. Bunu %13'er ağırlıkla hizmet sektörü ve gayrimenkul yatırım ortaklıkları izlemektedir. Önemli oranda olan diğerleri %11 ile gıda ve %10'ar ağırlıkla tekstil sektörü ve hammadde üreticisi şirketlerin oluşturduğu gruptur. %10 payın altında olan sektörler ise büyükten küçüğe doğru teknoloji-bilişim, enerji, ticaret ve inşaat olarak sıralanmaktadır. Şirketlere ait sektör bilgileri Refinitiv Datastream veritabanı sektör sınıflandırmasına göre oluşturulmuştur. Analizde ele alınan dönem için beklenen kredi zararlarının ölçümü ve raporlamasında değişiklik getiren UFRS 9'un uygulanmaya başladığı 2018 yılı başlangıç kabul edilmiştir. Bu bağlamda, ele alınan 302 şirketin 2018-2021 yıllarına ait 1208 adet finansal tablosu, denetim görüşü ve tablo dipnotları da incelenerek araştırmaya ait değişkenler türetilmiştir.

UFRS'ye göre düzenlenen alacak hareketliliği tablosu standart olarak dönem başı bilanço karşılığı kalemiyle başlamakta, devamında bu tutara dönem içinde ayrılan şüpheli alacak

karşılıkları (*DI_KARŞ*) eklenmektedir. Sonrasında, tahsil imkânı kalmadığı kesinleşen tutar kayıttan silinenler kaleminde (*KAYITSİL*) düşülmekte, diğer taraftan, tahsil edilen tutar konusu kalmayan karşılıklar kaleminde (*KK_KARŞ*) düşülmektedir. Son olarak, eğer varsa şüpheli alacak karşılığı ile ilgili diğer düzeltme kalemlerini artış veya azalış olarak tabloda yer almaktadır. Bu kalemlerdeki değişim neticesinde dönem sonu bilanço şüpheli alacak karşılığı tutarına ulaşılmaktadır. Yapılan incelemelerde, şirketlerin bir kısmında karşılık ayrılmasına rağmen tablonun raporlanmadığı gözlenmiştir. Önemli sayıda şirkette ise, şüpheli alacak karşılığı tablosu temel kalemlerinin birkaçı netleştirilerek topluca verilmiştir. Bu durum özellikle kayıttan silinenler kaleminde, tahsilatından vazgeçilen alacak tutarının açıkça görülmesini engellemektedir. Bunun yanında, çeşitli diğer düzeltme kalemlerini de içerecek şekilde tüm bileşenleriyle alacak hareketliliği tablosu yayınlayan şirketler de bulunmaktadır. Ele alınan dönemde alacak hareketliliği tablo içeriğinin şirket sayılarıyla bir özeti Tablo 1’de görülebilir. Tabloda bir şirketin ilgili kaleminde ele alınması için ilgili durumun herhangi bir yılda bir kez oluşması yeterlidir.

Tablo 1: Alacak Hareketliliği Tabloları İçerik Analizi

(i) Tablo Bileşenlerinin Analizi	Şirket Sayısı
<i>DI_KARŞ</i> / <i>KK_KARŞ</i> / <i>KAYITSİL</i> tek kalemde netleştirilerek raporlayan	24
<i>KK_KARŞ</i> / <i>KAYITSİL</i> tek kalemde toplayarak raporlayan	23
<i>KAYITSİL</i> tutarını raporlamayan	6
Diğer düzeltme kalemi raporlayan: Muhasebe politikalarında UFRS 9’a geçiş etkisi	26
Diğer düzeltme kalemi raporlayan: UFRS 9 Düzeltmesi / BKZ Etkisi	15
Diğer düzeltme kalemi raporlayan: Yabancı para çevrim farkları	47
(ii) Karşılaşılan Diğer Durumlar	
Finansal tablo ve dipnotlarına ulaşamayan	5
Karşılığı bulunmasına rağmen hareketlilik tablosu raporlamayan	20
Şüpheli alacak karşılığı kalemlerinde dönemler arası tutarsızlıklar olan	8
Finansal tablolarındaki hesaplamalarda veya sınıflandırmalarda tutarsızlıklar olan	5

Ele alınan dönemde sıklıkla görülen diğer düzeltme kalemlerinden biri 2018 yılında tek defaya mahsus olmak üzere muhasebe politikalarında UFRS 9’a geçiş etkisidir. Diğer arızlı kalemler şirket satın alma / birleşme kaynaklı konsolidasyon etkisi ve satış amaçlı elde tutulan duran varlık hesaplarına aktarım gibi transfer etkileridir. UFRS 9 ile uygulanan “Beklenen Kredi Zararı” (BKZ) modeli, TMS 39’daki “Gerçekleşmiş Zarar” modelinden farklı olarak, itfa edilmiş maliyeti üzerinden ölçülen finansal varlıklar, sözleşme varlıkları ve gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılarak ölçülen borçlanma araçları için geçerli olduğundan, şüpheli alacaklar kalemini de aşan geniş bir kapsama sahiptir. Dolayısıyla, hareketlilik tablosunda “UFRS 9 Düzeltmesi / Beklenen Kredi Zararı Etkisi” vb. ifadelerle her yıl düzenli olarak raporlanan düzeltme kalemi de gözlenebilmektedir. Tabloda şüpheli alacak karşılığı tutarını etkilediği için düzenli olarak ayrı bir kalemde raporlanan diğer bir kalem ise yabancı para çevrim farklarıdır. Burada ele alınan diğer düzeltme kalemleri bilanço karşılık tutarına ilave edildiği için analiz kapsamına girmiş, fakat ayrı bir değişken olarak değerlendirilmemiştir.

Şirketlerin ilgili dönemlerdeki şüpheli alacak karşılığı hareketlerine ilişkin veriler esas olarak alacaklar ile ilişkili dipnotta raporlanan hareketlilik tablosundan sağlanmıştır. Fakat yukarıda belirtildiği üzere, bazı şirketlere ait finansal tablo dipnotundaki raporlamadaki eksikliklerden kaynaklı olarak hareketlilik tablosunda yer alması gereken temel bileşenlerin bir kısmı veya tamamı açıkça görülememektedir. Bununla birlikte, hareketlilik tablosunda topluca raporlanan kalemler bazı durumlarda detaylı bir incelemeyle elde edilebilmektedir. Burada sunulan analizde, aşağıda belirtilen yöntemler izlenerek eksik olan veriler tamamlanmış, eksik olmayan veriler de bu yöntemlerle çapraz kontrole tabi tutulmuştur.

Dönem içinde ayrılan karşılıklara denk gelen şüpheli alacak karşılık gideri ve ilgili karşılıkları azaltan bir kalem olarak konusu kalmayan şüpheli alacak karşılık geliri bazı şirketler tarafından diğer faaliyetlerden giderler ve diğer faaliyetlerden gelirler kalemlerinin dipnotlarında ayrı bir kalem olarak yer alabilmektedir. Bazı şirketler, dönem içerisinde ayrılacak şüpheli alacak karşılık giderini, niteliklerine göre giderler başlığı altında ayrı bir dipnotta gösterebilmektedir. Ayrıca, nakit akış tablosunun detayında, dönem net kâr/zarar mutabakatı ile ilgili düzeltmelerde şüpheli alacak karşılıkları ile ilgili kalemlerin nakit akışında yarattığı etki ayrı bir kalemde gösterilebilmektedir. Bu ilave bilgilerden yola çıkarak, şüpheli alacak karşılığını azaltan kalemlerden nakit akışı yaratmadığı halde kârı etkileyen konusu kalmayan karşılıklar kalemi izlenebilmektedir. Böylece, açıkça raporlanmamış fakat şüpheli alacak karşılığı tutarını azaltan ve doğası gereği dönem kârını etkilemeyen kayıttan silinenler (*KAYITSİL*) tutarı da ortaya çıkarılabilmektedir. Bu tür sınamalar da kullanılarak eldeki tüm şirket-yıl verisinin yaklaşık %90'ına ait değişken seti oluşturulabilmektedir.

Alacak karşılığı hareket tablosu bileşenlerine ait tutarları elde etmek için finansal tablo dipnotlarında yapılan incelemelerde, tahsil edilemeyeceği kesinleşmesi sebebiyle tahsilattan vazgeçilen alacakları gösteren “kayıttan silinenler” kaleminin diğer kalemlerle birleştirilerek açıkça verilmediği durumlara sıklıkla rastlanmıştır. Kayıttan silinen tutar, her ne kadar tahsil edilememe ihtimaline karşı önceden karşılık ayrılarak giderleştirildiği için mevcut dönemde kârı etkilemiyor olsa da giderin kesinleştiğini beyan ettiği için olumsuz bir görüntü yarattığı düşünülebilir. Bununla birlikte, bilanço dipnotlarındaki diğer verilerden faydalanarak yapılan çapraz kontroller sonucunda bazı durumlarda kayıttan silinen tutarın bulunmadığı ve bu yüzden ayrı bir kalemde gösterilmediği de anlaşılmıştır. Diğer taraftan çapraz kontrolde kayıttan silinenler tutarı gözlenmesine karşın ayrı bir kalem olarak raporlanmadığı da gözlenmiştir. Bu durumun olumsuz izlenimi gizlemek amaçlı bir uygulama olabileceği düşünülmektedir. Raporlar incelendiğinde büyük, itibarlı ve endekslerde ağırlığı olan ve kurumsal olarak anılan şirketlerde bu duruma daha az rastlandığı yönünde bir ön kanı oluşmuştur. Bu durumun artık karşılıklara yansımaları gözlemek amacıyla, şirket-yıl verisi özelinde endeks şirketlerini saptayabilmek için endeks listelerinin tarihsel verisi Borsa İstanbul veri tabanından (datastore.borsaistanbul.com) sağlanmıştır.

Benligiray & Onay (2020) Borsa İstanbul şirketlerine ait denetim görüşlerini içerik olarak inceleyen çalışmalarında, şartlı görüş bildirilen şirketlerde kazanç yönetimine işaret eden vurgular saptamış ve bunların önemli bir kısmının şüpheli alacak karşılığıyla ilgili olduğunu gözlemlemiştir. Buradan yola çıkarak, 2018-2020 yıllarında finansal raporlarını yayınlamakla yükümlü tüm şirketlerin şartlı denetim görüşleri ve görüş bildirmekten kaçınma olarak sınıflandırılan 121 adet bağımsız denetim raporu belirlenerek kazanç yönetimi ve şüpheli alacak karşılığı tutarıyla ilişkilendirilebilecek vurgulara yönelik içerik analizi yapılmıştır. Tablo

2’de sunulduğu üzere, görüşe dayanak teşkil eden açıklamalarda kazancı etkileyebilecek çeşitli vurgular gözlenmiştir. Bir şirketin şartlı görüş alması veya şirket için görüş bildirilmekten kaçınılması kazanç yönetimi ve benzeri sorunların işaretçisi olarak görülebilir. Bunu dikkate alarak olumlu görüş dışında bağımsız denetim raporuna sahip 121 şirket-yıl verisi ve görüşler içinde spesifik olarak alacaklara ve karşılık tutarına ilişkin doğrudan vurgular bulunan 41 şirket-yıl verisi belirlenmiştir.

Tablo 2: Kazancı Etkileyebilecek Bilanço Kalemleriyle İlgili Denetim Görüşü Vurguları

(i) Kazanç yönetimine işaret eden vurgular	Görüş Sayısı
Karşılık ayrılması gereği- Ticari alacaklar	13
Karşılık ayrılması gereği- Diğer alacaklar	12
Karşılık ayrılması gereği- Finansal varlıklar değer düşüklüğü	5
Stok/SMM değerinin düşük gösterildiği	3
Varlıkların olduğundan yüksek değerlendirildiği	3
(ii) Finansal bilgi manipülasyonu ihtimali yaratabilecek diğer çeşitli vurgular	
Tahsilat için takibin yapılmaması- Ticari (ve diğer) alacaklar	12
Alacaklar için karşılık ayrılması gereğine ilişkin belirsizlikler	4
Finansal yatırımların gerçeğe uygun değer ile hesaplanmasına ilişkin belirsizlikler	11
Stok değerlemesine ilişkin belirsizlikler	8
Diğer Varlıklara ilişkin değer düşüklüğü çalışmasının gereğine ilişkin belirsizlikler	11

Araştırmanın modeli gereği şirketin t yılına ait ayrılan karşılıklarının analizinde t-1 ve t+1 yıla ait değişkenler de kullanılmaktadır. Buna göre toplam 302 şirkete ait 1208 şirket-yıl verisi ele alınmış ve bunun sonucunda 2018-2021 dönemi için 906 adet şirket-yıl veri setinin 812’si tam olarak oluşturulabilmiştir.

6. Analiz Bulguları

Dönem içinde ayrılan alacak karşılıkları tahmin modeli, gereğinden fazla veya az ayrılan karşılıkların belirlenmesini sağlamakla birlikte, ayrılan karşılığın düzeyine etki eden faktörler hakkında açıklayıcı bilgileri de üretmektedir. Şirketlerin alacaklarına ilişkin tahakkuk işlemlerinin kazançlarına etkisini ortaya koymanın yanı sıra, bu tahakkukların doğası hakkında edinilecek bilgiler de önemlidir. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin incelenmesiyle, bir varlık olarak alacakların önemi ve bu alacaklar için ayrılan karşılık işlemlerinin kazanca olan etkisinin potansiyeli ortaya konmalıdır. Böylece araştırmanın önemi ve gerekliliği konusunda bir çıkarım yapılabilir. Karşılıkların yönetimi gelir ve giderleri etkileyerek kazancı etkilemektedir. Dolayısıyla, alacak karşılığının düzeyini etkileyen hareketliliğin de incelenmesi gerekir. Burada belirtilen sebeplerle eldeki değişkenlerden hedefe yönelik oranlar belirlenmiş ve çeşitli kesitleri de içeren betimleyici istatistikler hesaplanarak izleyen tablolarda sunulmuştur.

Tablo 3’te iki grupta sunulan oranlar için hesaplanan ortalama değerler iki farklı şekilde hesaplanmıştır. Kümülatif ortalama olarak sunulan değerler, oranı oluşturan değişken değerlerinin önce ortalaması alındıktan sonra oranlanmasıyla elde edilmiştir. Şirket-yıl ortalaması olarak sunulan değerler ise, panel veri yaklaşımıyla, önce her bir şirket-yıl verisi için değişken-

ler oranlandıktan sonra oranların ortalaması alınarak hesaplanmıştır. Kümülatif ortalamalarda değişkenlerdeki büyük değerler ortalamaya ağırlıklı olarak daha çok etki eder. Yani her bir şirketin belirli yılına ait oranın ortalamadaki ağırlığı tutarların büyüklüğü ile orantılı olduğu için yanlılık içerir. Diğer taraftan, şirket-yıl ortalamalarında her bir oranın ağırlığı, oranı oluşturan değerlerin büyüklüğünden bağımsız olarak, ortalamayı diğer örneklem birimleriyle eşit düzeyde etkiler. Bu tür ortalamalar yanlılık içermemekle birlikte, küçük değerlerden türetilen oranların ortalamalardaki etkisini daha çok yansıtır. Sonuç olarak, kümülatif ortalamalar toplam parasal tutarlardaki genel durumu yansıtırken, şirket-yıl ortalamaları özel durumları daha çok vurgulayacaktır.

Tablo 3: Tüm Veri Seti İçin Betimleyici İstatistikler

A: Alacakların ve Alacak Karşılıklarının Öneme İlişkin Oranlar					
Tüm veri seti	alacak(t) / top_var(t)	b_karş(t) / alacak(t)	di_karş(t) / netsatış(t)	di_karş(t) / net_k/z(t)	kayıtsil(t+1)/ di_karş(t)
Kümülatif ortalama	0,143	0,052	0,003	0,034	0,244
Şirket-yıl ortalaması	0,243	0,123	0,030	0,642	0,262
Değişim Katsayısı	1,2	1,5	9,2	19,0	7,7
Sapma Genel	0,283	0,180	0,273	12,189	2,003
Br. arası	0,237	0,171	0,184	6,900	1,135
Br. içi	0,153	0,062	0,216	9,956	1,595

B: Alacak Karşılığı Hareketlerine İlişkin Oranlar					
Tüm veri seti	kayıtsil(t) / b_karş(t-1)	kk_karş(t) / b_karş(t-1)	düzeltilme(t) / b_karş(t-1)	b_karş(t) / b_karş(t-1)-1	kk_karş(t) / kayıtsil(t)
Kümülatif ortalama	0,064	0,100	0,050	0,248	1,6
Şirket-yıl ortalaması	0,030	0,175	0,099	2,010	2,1
Değişim Katsayısı	4,5	10,6	8,8	12,8	16,4
Sapma Genel	0,135	1,857	0,868	38,570	8,0
Br. arası	0,092	3,093	0,550	64,757	10,6
Br. içi	0,104	0,209	0,697	2,274	11,5

Tablo 3'te alacakların ve alacak karşılıklarının önemine ilişkin oranlar incelendiğinde, karşılıkları da içeren brüt alacakların toplam varlıklar içinde önemli bir paya sahip olduğu görülmektedir. Analiz verisinde toplam parasal tutarlar açısından brüt alacaklar toplam varlıkların yaklaşık %14'ünü oluştururken, şirketler ortalamasında toplam varlıkların yaklaşık dörtte biri gibi yüksek bir düzeye ulaşabilmektedir. Şirketler ortalama olarak alacaklarının yaklaşık %12'si için karşılık ayırmaktadırlar. Şirket-yıl verisi bazında karşılıkların ortalama tutarı satışların yaklaşık %3'üdür ve şirketten şirkete ve yıldan yıla değişkenlik göstermektedir.

Tabloya göre, dönem içinde ayrılan karşılık gideri işletmenin net kâr veya zararına oranlandığında, parasal tutar toplamlarına göre elde edilen ortalama değerlerin %3,4 olduğu görülmektedir. Şirket-yıl verisinde bu değer ortalama olarak %64,2 ile raporlanan kâr veya zararın yarısından fazlasına denk gelmektedir. Buna göre dönem içinde ayrılan alacak karşılıkları şir-

ket kazancını önemli ölçüde etkileme potansiyeline sahiptir. Fakat belirtmek gerekir ki bu oran için hesaplanan değişim katsayısı oldukça yüksektir. Standart sapmanın ortalamaya bölünmesiyle normalize edilen bir varyasyon ölçüsü olarak değişim katsayısının yüksek olması, bu oranın şirket-yıl bazında büyük değişkenlik gösterdiğine işaret eder. Dolayısıyla uç değerlerin ortalamayı yukarı çektiği söylenebilir. Birimler arası ve birim içi standart sapmalar incelendiğinde bu değişkenliğin kaynağının birim içi olduğu görülmektedir. Bu da oranın şirket özelinde yıldan yıla değişiklik gösterdiğine işaret eder.

Ayrılan karşılığın amacına uygunluğunu tespit eden, dönem içi karşılıkların sonraki dönemde kayıttan silinenlere oranıdır. Tabloya göre şirketler ortalama olarak ayırdıkları karşılığın sadece yaklaşık dörtte birini kayıttan silinen alacaklar için kullanmakta ve bu oran yüksek ölçüde değişkenlik göstermektedir. Buraya kadarki oranların yorumuna göre alacaklar ve alacaklar için ayrılan karşılıklar işletmenin kazancına önemli ölçüde etki etmektedir. Karşılıkların kullanımı ve kazanca etkisi ise şirketler ve dönemler arası büyük değişkenlik göstermektedir. Buna göre alacak karşılığı işlemleri, kazancın yönetimi için önemli bir potansiyele sahiptir.

Tablo 3'ün ikinci kısmında alacak karşılığı hareketlerine ilişkin oranlar sunulmuştur. Ayrılan karşılığın amaca uygunluğunun bir diğer ölçütü, kayıttan silinenlerin dönem başı bilanço karşılıklarına oranıdır. Tablodaki orana göre işletmeler bilançoda taşıdıkları karşılıklarının çok küçük bir bölümünü yıl içerisinde kayıtlardan silmektedir. Buna karşın bu karşılıkların çok daha fazlası konusu kalmayanlar olarak gelir kaydedilmektedir. Şirketler aynı dönemde kayıttan sildikleri alacak karşılıklarının ortalama olarak yaklaşık iki katını konusu kalmayan karşılık olarak kazanca eklemektedir. Diğer taraftan bilançoda yer alan karşılıklar yıllık ortalama olarak %200 artış göstermektedir. Not etmek gerekir ki, bu artışın az sayılabilecek bir kısmı yabancı para çevrim farkı benzeri düzeltme kalemlerinden gelmektedir. Buradaki oranlar için hesaplanan değişim katsayıları da oldukça yüksektir. Birim içi ve birimler arası değişkenlik şirketler arası ve dönemler arası farklardan kaynaklanmaktadır. Endeks şirketlerine ve denetim görüşüne göre oluşturulan kesitler için betimleyici istatistikler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Endeks Şirketlerine ve Denetim Görüşüne Göre Alt Veri Setleri Betimleyici İstatistikler

Alacakların Önemine ve Alacak Karşılığı Hareketlerine İlişkin Oranlar (Kümülatif Ortalamalar)					
	$\frac{\text{alacak}(t)}{\text{top_var}(t)}$	$\frac{\text{b_karş}(t)}{\text{alacak}(t)}$	$\frac{\text{kayıtsil}(t+1)}{\text{di_karş}(t)}$	$\frac{\text{kayıtsil}(t)}{\text{b_karş}(t-1)}$	$\frac{\text{kk_karş}(t)}{\text{kayıtsil}(t)}$
Tüm veri	0,143	0,052	0,244	0,064	1,6
Endeks şirketleri					
XU30-50-100	0,134	0,048	0,271	0,079	1,4
XKRY (kurumsal)	0,131	0,059	0,158	0,039	2,4
Diğer	0,225	0,065	0,111	0,023	3,2
Denetim Görüşü					
Şartlı ve Kaçınma	0,173	0,080	0,108	0,022	0,9
Alacak Karş.	0,264	0,039	0,173	0,004	4,3
Alacak Karş. (t-1)	0,244	0,049	0,253	0,034	1,3
Diğer	0,142	0,050	0,248	0,067	1,6

Tablo 4'e göre, yıl içerisinde herhangi bir anda Bist30-50-100'de yer almış olan şirketler, endeks dışı şirketlere kıyasla daha yüksek kayıttan silinenler oranlarına sahiptir ve dolayısıyla alacak karşılıklarını amacına daha uygun kullanmaktadır. Kıyaslamada, kurumsal yönetim endeksine dahil olan şirketler, bu iki grubun arasında bir konumdadır. Endeks dışı şirketlerin varlıkları içinde brüt alacaklarının oranı çok daha yüksektir. Denetim görüşüne göre oluşturulan kesitlerde de farklılıklar gözlenmiştir. Olumlu görüş dışında şartlı görüş ve görüş bildirmekten kaçınma yönünde denetim görüşüne sahip şirketlerin brüt alacakları içinde karşılıklarının oranları yüksek fakat kayıttan silme oranları düşüktür. Denetim görüşünde alacaklar karşılığına vurgu yapılan şirketlerin brüt alacakları toplam varlıkları içinde önemli bir orana sahiptir. Bu şirketlerde de kayıttan silme oranı düşük, konusu kalmayan karşılıklar oranı yüksektir. Özetle, borsa endekslerinde yer alan ve olumlu denetim görüşüne sahip şirketler için alacak karşılığına yönelik kazanç yönetimi potansiyelinin düşük olduğu yorumu yapılabilir.

Betimleyici istatistiklerden elde edilen ön bilgiler, teorik olarak belirlenmiş olan alacak karşılığı tahmin modelinde yer alan açıklayıcı değişkenlerin seçimini desteklemektedir. Analizin bu aşamasında, önceki başlıklarda detaylandırılan McNichols–Wilson modeli ve bu modelin modifiye edilmiş bir versiyonu olarak bu çalışma özelinde geliştirilen model regresyon analizi ile incelenmektedir. Her iki modele ilişkin regresyon analizi çıktıları Tablo 5'te sunulmuştur. Tablo 5'in üst kısmında yer alan modele ait değişkenlerin birimi tümü aynı döneme ait parasal tutarlar (bin TL) olduğu için herhangi başka bir tutara oranlanmasına gerek görülmemiştir. Buna karşılık McNichols ve Wilson, herhangi bir gerekçe belirtmeksizin, modeldeki tüm değişkenleri t dönemine ait hasılat tutarına oranlamışlardır. Bu durumun t+1 ve t-1 dönemine ait değişkenlerin t yılına oranlanması gibi tutarsız bir duruma yol açabileceği ileri sürülebilir. Diğer taraftan, bilanço karşılıklarının izleyen yıla ait satışlara oranı gibi bir değişkenin teorik olarak yorumlanması da oldukça zordur. Nitekim, hasıllata oranlanmış değişkenler ile havuzlanmış en küçük kareler regresyon modeline ait açıklayıcılık düzeyi çok düşük (~%0) çıkmıştır ve model bir bütün olarak anlamsızdır (Prob>F=0,99). Bahsedilen modele ait analiz çıktıları raporlanmamıştır.

Örneklem birimlerinin her biri birbirinden bağımsız olduğu varsayımıyla uygulanan havuzlanmış en küçük kareler (HEKK) yönteminin McNichols–Wilson modeline uygulanmasıyla elde edilen çıktı, açıklayıcılık düzeyi ve istatistiksel anlamlılıklar açısından olumlu gözükmektedir. Bununla birlikte, örneklem panel veri yapısında olduğu için regresyon çıktısı istatistiksel varsayımlar açısından kontrol edilmelidir. Öncelikle, ihmal edilmiş değişken yanlılığını test etmek için Ramsey RESET testi uygulanmış dördüncü dereceye kadar olan değişkenlere ihtiyaç olmadığı görülmüştür. Üstel değişkene yönelik ihtiyacın bulunmaması modelin doğrusallık varsayımını da destekler. Değişkenler arasında çoklu doğrusal bağıntı problemi gözlenmemiştir (ortalama VIF=1,86). Buna karşılık, Breusch-Pagan testinde hata terimlerinde değişen varyans problemi tespit edilmiştir. Bu sebeple Tablo 5'te raporlanan HEKK modelinde dirençli standart hatalar kullanılmıştır. Bunlara ek olarak Wooldridge panel veri için otokorelasyon sınaması testi yapılmış ve tespit edilmemiştir.

Tablo 5: Regresyon Analizi Çıktıları

A: McNichols-Wilson Modeli						
sabit	b_karş(t-1)	kayıtsil(t)	kayıtsil(t+1)			
Model 1.1: Havuzlanmış EKK, dirençli std. hatalar				R²: 0,838 Prob > F: 0,000		
-2461,3	0,333	2,021	0,017			
(0,010)	(0,000)	(0,005)	(0,889)			
Model 1.2: Sabit Etkiler				R²: 0,295 Prob > F: 0,000		
6469,0	-0,081	2,428	0,152			
(0,000)	(0,006)	(0,000)	(0,574)			
Model 1.2: Sabit Etkiler, dirençli std. hatalar (p değerleri)						
(0,374)	(0,807)	(0,000)	(0,713)			
B: Modifiye McNichols-Wilson Modeli						
sabit	b_karş(t-1)	kayıtsil(t)	kayıtsil(t+1)	kk_karş(t)	alacak(t)	netsatış(t)
Model 2.1: Havuzlanmış EKK, dirençli std. hatalar				R²: 0,854 Prob > F: 0,000		
-566,0	0,229	1,604	0,079	1,249	-0,003	-0,0001
(0,365)	(0,011)	(0,016)	(0,534)	(0,067)	(0,091)	(0,779)
Model 2.2: Sabit Etkiler				R²: 0,320 Prob > F: 0,000		
5295,0	-0,091	2,365	-0,044	0,145	0,008	-0,001
(0,007)	(0,004)	(0,000)	(0,875)	(0,490)	(0,012)	(0,076)
Model 2.2: Sabit Etkiler, dirençli std. hatalar (p değerleri)						
(0,311)	(0,790)	(0,000)	(0,915)	(0,606)	(0,330)	(0,141)

HEKK ile elde edilen modelin uygulamada şirketlerin dönem içi ayırmaları beklenen alacak karşılığının tahminini için kullanılmasında istatistiksel olarak önemli bir sorun gözlenmemiştir. Buna rağmen, eldeki veri şirket ve yıl olarak iki boyuta sahip panel veri olduğu için analizi derinleştirmek gerekmektedir. Temel alınacak modeli belirlemek için sabit ve rassal etkiler modeli çıktılarına Hausman testi uygulanmış ve sabit etkiler modelinin uygun olduğu görülmüştür. Bu modelin hata terimlerine modifiye Wald testi uygulanmış, grup bazında değişen varyanslılık sorunu gözlenmiştir. Bu sebeple sabit etkiler modeli dirençli standart hatalar ile tekrar çalıştırılmıştır. Buraya kadar açıklanan regresyon çıktıları Tablo 5'in birinci kısmında yer almaktadır. Aynı yaklaşımla, modelin modifiye versiyonuna ait çıktılar ise tablonun ikinci kısmında sunulmuştur.

Tablo 5'te yer alan Model 1.1 ve Model 2.1 değerlendirildiğinde, açıklayıcılık düzeyinin McNichols-Wilson modelinin tanımlandığı orijinal çalışmadaki gibi yüksek olduğu görülmektedir. Bu çalışmadan farklı olarak, izleyen dönemdeki kayıttan silinen tutar ile dönem içi karşılıklar arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Aynı bulgu Model 1.2 ve Model 2.2'de gözlenmektedir. Benzer modellerin kullanıldığı diğer çalışmalarda ise bu ilişki anlamlı ve pozitif olarak gözlenmiştir (Jackson & Liu, 2010; Lee & Choi, 2016). Buna göre, ele aldığımız dönemde Borsa İstanbul şirketlerinin geneli için, dönem içinde ayrılan alacak karşılıklarının teorik amacına uygun olarak belirlenmediği söylenebilir. Bu durum, betimsel istatistiklerdeki

konusu kalmayan karşılık oranlarının yüksekliğiyle desteklenmektedir. HEKK ve sabit etkiler modelleri birlikte değerlendirildiğinde, satışların ve alacakların dönem içi ayrılan alacak karşılıklarıyla ilişkisi net değildir. Alacak karşılıklarının belirlenmesinde gelir yaklaşımı ve bilanço yaklaşımı hakkında net bir bulguya ulaşılamamıştır.

Panel regresyon analizinde dönem içinde ayrılan alacak karşılıklarının belirleyicilerine gösterdiği elastikiyete yönelik bir analiz için veriye logaritmik dönüşüm uygulanması yerinde olacaktır. Fakat bu dönüşümün uygulanabilmesi için değişkenlerin ve veri setinin uygun olması gerekir. Şirketlerin alacak hareketliliklerine bir bütün olarak bakıldığında, kayıttan silme işleminin süreklilik göstermediği, bazı dönemlerde alacak karşılığı ayrılmadığı ve konusu kalmayan karşılıklar kalemindeki girişlerin düzenli olmadığı görülmektedir. Bu durum kimi şirket-yıl verisinde t yılında bir veya birden fazla kalemin sıfır değeri almasına yol açmaktadır. Sıfır değerinin sıkça yer aldığı veri setine logaritmik dönüşüm uygulanması önemli miktarda veri kaybına neden olmaktadır. Regresyon analizinde bir diğer yaklaşım verideki uç değer sorununun giderilerek regresyon girdisinin oluşturulmasıdır. Böylece, uç değerlerin çıktılarının yorumunu bozmasının engellenmesi sağlanır. Fakat bu çalışma özelinde değişkenlerdeki aşırılıkların önemli bir bilgiye işaret ediyor olabileceği dikkate alınmalıdır. Buna karşın analizin sağlamlık sınavı aşamasında tüm veri seti için %5 oranında winsorize uygulanarak panel veri analizi tekrarlanmış ve sonuçta önemli ölçüde değişiklik olmadığı gözlenmiştir.

Regresyon hesaplamalarında kullanılan tüm veri seti için artık karşılıkların ortalama değeri, diğer bir ifadeyle modelin hata teriminin ortalaması, istatistiksel olarak beklendiği üzere sıfıra çok yakın bir değerdir. Bununla birlikte, kazanç yönetimi ve benzeri nedenlerle kazancı olduğundan farklı raporlayan şirketlerden oluşan alt kesitlerde artık karşılıkların ortalama değeri sıfırdan saparak pozitif veya negatif yanlılık gösterebilir. Araştırmanın ön bulgularında, şirketlerin borsa endeksinde yer almasının veya bağımsız denetim görüşünün işaret ettiği olumsuzlukların kazanç yönetimine işaret edebileceği saptanmıştır. Buna göre yapılan veri kesitlerinde gözlenecek bir farklılık, kazanç yönetimini destekleyici bir bulgu olarak yorumlanabilir. Artık karşılıklar parasal tutarı ifade ettiği için, kesitte yer alan büyük tutardaki bir örneklem birimi ortalama hesaplamasını saptırabilir. Bunu önlemek adına, artık karşılıklar satışlara oranlı olarak sunulmuştur. Tablo 6'da kesitlere göre artık karşılıklar için verilen art_karş/netsatış oranında küçük payda değerinden kaynaklı aşırı değerleri önlemek için paydada yer alan tutarın en az 1 Milyon TL olan şirket-yıl verisinin ortalamaları kullanılmıştır. 1 Milyon TL'den büyük net satışa sahip tüm şirket-yıl verisi için modifiye modelden türetilen di_karş/netsatış oranı ortalama olarak 0,0279'dur. Buna göre, kesitlerdeki artık karşılık oranlarını incelerken yaklaşık %3 gibi bir oranın normal bir beklenti olacağı ve bir nevi güven aralığı marjı oluşturacağı varsayılabilir.

Tablo 6: Hata Terimlerine Göre Kesitler Bazında Artık Karşılık Düzeyi Oranları

	Endekse göre			Denetim görüşüne göre			Yıllara göre		
	XU30-50-100	XKRY	Diğer	Şartlı ve kaçınma	Alacak karşı vurgu	Diğer	2018	2019	2020
Model 1.1	0,004	0,006	0,105	0,297	0,327	0,039	0,089	0,078	0,045
Model 2.1	0,001	0,000	0,035	0,125	0,198	0,009	0,038	0,028	0,003

Tablo 6’da kazanç yönetimini etkileyebilecek kesitler arası karşılaştırmalar incelendiğinde McNichols–Wilson modelinin (Model 1.1) artık karşılıklarda önemli ölçüde farklar yakaladığı görülmektedir. Yıllara göre sunulan karşılaştırmada ise bekleneceği üzere önemli bir fark gözlenmemiştir. Satışlara oranlı olarak sunulan ilk iki gruptaki kesit farkları oldukça yüksek gözükmektedir. Gözlenen farkı olduğu gibi kazancın olduğundan farklı raporlanmasına atfetmek doğru olmayabilir. Bunun yerine, modelin olması gereken karşılıkların tahmininde yetersiz kaldığı ve dolayısıyla ürettiği hata teriminin yüksek olduğu düşünülebilir. Bu noktada, modifiye edilmiş McNichols–Wilson modelinin (Model 2.1) kesitler arası farklılığı ortaya koyarken daha kabul edilebilir artık karşılıklar ürettiği görülmektedir. Endeks dışı şirketler, satışlarına oranla normale göre daha fazla alacak karşılığı raporlamaktadır. Benzer durum, daha yüksek bir vurguyla, denetim görüşünde sorun olan şirketler için de geçerlidir. Denetim görüşünde alacaklara ve karşılıklarına ilişkin sorunlara işaret eden vurguların yer aldığı şirketler için ise fark daha da artmaktadır. Sonuç olarak, seçilmiş şirket gruplarında satışlar üzerinden kârlılık oranlarını önemli derecede etkileyecek düzeyde beklenmeyen alacak karşılığı işlemlerinin gerçekleştirildiği gözlenmiştir.

7. Sonuç

Bu çalışma, Borsa İstanbul’da işlem gören şirketler özelinde yöneticilerin manipülatif davranışlarını alacak karşılıkları üzerinden inceleyen ilk çalışmadır. Alacaklar üzerinden kazanç yönetimine atfedilen tahakkukları belirlemek üzere dönem içinde ayrılan karşılıkların tahmini için McNichols–Wilson modeli temel alınmıştır. Araştırmacıların bu modele ilgisi devam etmekle birlikte, zamanla modelin eksiklikleri görülmüş ve yeni düzenlemelerle modelde eksiklikler oluşmuştur. Çalışmada geliştirilen model, temel alınan modelin daha kapsayıcı ve UFRS’ye tam uyumlu özgün bir versiyonudur. Bu modelden türetilen artık karşılıklarla, gelecekte yapılacak çalışmalarda alacak karşılıklarını etkileyebilecek diğer faktörlerin kontrol edildiği bir modelde şirketlerin alacaklar üzerinden kazanç yönetimi davranışı daha rafine bir şekilde araştırılabilir. Ayrıca, geliştirilen model, bir şirket özelinde beklenen ve gerçekte ayrılan alacak karşılığı tutarlarının karşılaştırılması için yöneticiler, denetçiler veya finansal analistler gibi farklı taraflara hizmet edebilir.

Çalışmada referans model ve modifiye model, panel veri analizinde havuzlanmış en küçük kareler ve sabit etkiler regresyon modelleriyle test edilmiştir. Birbirlerine yakın ve anlamlı olmakla beraber modifiye modelin açıklayıcılık düzeyi daha yüksektir. Modelde yer alan değişkenler arasındaki ilişkiler referans modelin tanıtıldığı orijinal çalışmayla benzerlik göstermektedir. Ancak orijinal çalışmadan farklı olarak sonraki dönemde kayıttan silinenler ile alacak karşılıkları arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır. Bu bulgu, Borsa İstanbul şirketlerinin ele aldığımız dönemde alacak karşılıklarını amacına uygun raporlamadıkları şeklinde yorumlanabilir. Konusu kalmayan karşılık oranlarının yüksekliği bu yorumu güçlendirmektedir. Ayrıca modifiye modele eklenen net satışlar ve alacaklar ile alacak karşılıkları arasında da tutarlı bir ilişki belirlenmemiştir. Bu durum, Borsa İstanbul şirketlerinin eşleştirme yaklaşımı veya bilanço değerlemesi bakış açısına göre tutarlı bir şekilde karşılık ayırmadıklarını gösterir.

Kazanç yönetimine işaret eden değişken olan artık karşılığın net satışlara oranı farklılık beklenen gruplara göre karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Bu oranlar incelendiğinde modifiye modelin referans modelle benzer sonuçlara ulaştığı ancak daha makul seviyede artık karşılıklar ürettiği düşünülebilir. Modeller arası karşılaştırmalar, borsa endekslerinde yer almayan diğer

şirketler ve denetim raporunda olumlu dışında görüş bildirilen özellikle alacak karşılığı vurgusu bulunan şirketler için kazanç yönetimine işaret eden satışlara oranlı artık karşılığın daha yüksek olduğunu gösterir. Bu sonuç, betimleyici analizlerden çıkarılan sonuçlarla tutarlıdır.

Çalışmanın bulguları alacakların, alacak karşılıklarının ve alacak karşılığı hareketleriyle ilişkili hesapların karakteristiği hakkında önemli çıkarımlar sunmaktadır. Borsa İstanbul şirketlerinin finansal tablolarında brüt alacaklar önemli bir paya sahiptir. Şirket-yıl ortalamaları dikkate alındığında bu pay bilanço toplamının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Ayrıca alacak karşılığı giderleri tutar olarak net kâra göre önemli bir boyuttur. Bu bulgular, alacak karşılıklarının kazancı etkileme potansiyelini açıkça ortaya koymaktadır. Betimleyici istatistikler, şirket-yıl ortalamalarına göre ayrılan karşılığın sonraki dönemde sadece dörtte birine yakınının kayıttan silindiğini ve bilançoda alacak karşılıklarının zamanla artış gösterdiğine işaret etmektedir. Bu istatistikler, yöneticilerin alacakların tahsiline ilişkin tahmin hataları yaptıkları veya bilançoda kazanç yönetimi aracı olarak kullanılmak üzere yedekler oluşturdukları şeklinde yorumlanabilir. Alt veri setlerine ilişkin istatistikler incelendiğinde ise, borsa endekslerinde yer alan ve olumlu denetim raporuna sahip şirketlerin alacak karşılıklarını bir kazanç yönetimi aracı olarak kullanma potansiyelinin diğer şirketlere göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Diğer taraftan bu çalışma bazı kaçınılmaz sınırlılıklara sahiptir. Yöneticilerin kazanç yönetimi davranışları, yalnızca tahsili şüpheli alacaklar için dönem içinde kaydedilen karşılıklar üzerinden incelenmiştir. Bu hesap, yöneticilere alacakların tahsiline ilişkin tahminlerinde geniş bir takdir alanı sunar. Ayrıca 2018 yılında UFRS 9 Standardının yürürlüğe girmesi, vadesi geçen alacakların yanında vadesi henüz geçmemiş alacakların dikkate alınmasını sağlamış ve böylece yöneticilerin takdir alanını daha da genişletmiştir. Bu gerekçeler, alacak karşılıklarının kazancın yönetilmesi için sıklıkla kullanılma potansiyeline sahip bir hesap olduğunu doğrular. Ancak birçok avantaja sahip olmakla birlikte spesifik bir hesabın incelenmesi yaklaşımının, kazanç yönetimine ilişkin genel durumu göstermeyeceği dikkate alınmalıdır.

Katkı Oranı Beyanı

Fikir: S.B.; Tasarım ve Dizayn: S.B.; Literatür ve Yazım: A.O. ve S.B.; Veri Toplama ve İşleme: S.B. ve A.O.; Analiz ve Yorumu: S.B.; Eleştirel İnceleme: A.O.

Destek Beyanı

Bu çalışma 22ADP285 numaralı bilimsel araştırma projesi (BAP) dahilinde desteklenmiştir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Araştırmanın sonuçları ve yorumları etkileyebilecek herhangi bir maddi veya diğer aslı çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Anandarajan, A., Hasan, I. & Lozano-Vivas, A. (2003). The role of loan loss provisions in earnings management, capital management and signaling: The Spanish experience. *Advances in International Accounting*, 16, 45-65.
- Aytürk, Y. (2016). UFRS 9 Finansal araçlar kapsamında yeni değer düşüklüğü modeli ve bankacılık sektörüne etkileri. *Mali Çözüm Dergisi*, 137, 133-143.

- Beaver, W. & Engel, E. (1996). Discretionary behavior with respect to allowances for loan losses and the behavior of security prices. *Journal of Accounting and Economics*, 22(1-3), 177-206.
- Beneish, M. D. (2001). Earnings management: A perspective. *Managerial Finance*, 27(12), 3-17.
- Benligiray, S. & Onay, A. (2020). Finansal bilgi manipülasyonu bağlamında bağımsız denetçi raporlarının ve SPK bültenlerinin incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(2), 13-42.
- Bouvatier, V., Lepetit, L. & Strobel, F. (2014). Bank income smoothing, ownership concentration and the regulatory environment. *Journal of Banking and Finance*, 41, 253-270.
- Bryan, T. G., McKnight, M. A., Houmes, R. & McGehee, T. R. (2021). Unfaithful representation: Understating accounts receivable in the name of conservatism. *Accountancy Business and the Public Interest*, 1(1), 52-72.
- Bushman, R. M. & Williams, C. D. (2012). Accounting discretion, loan loss provisioning, and discipline of banks' risk-taking. *Journal of Accounting and Economics*, 54(1), 1-18.
- Chang, R. D., Shen, W. H. & Fang, C. J. (2008). Discretionary loan loss provisions and earnings management for the banking industry. *International Business & Economics Research Journal (IBER)*, 7(3), 9-20.
- Christodoulou-Volos, C. N. (2020). Allowance for doubtful accounts and earning management: An empirical study of Chinese listed companies. *Journal of Finance and Investment Analysis*, 9(3), 51-69.
- DeAngelo, L. (1988). Discussion of evidence of earnings management from the provision for bad debts. *Journal of Accounting Research*, 26, 32-40.
- Demir, Ş. (2014). Türkiye muhasebe standartları, tekdüzen hesap planı ve yargı kararları yönünden şüpheli ticari alacaklar ve karşılık ayırma yöntemlerinin incelenmesi. *Ekonomik Toplumsal ve Siyasal Analiz Dergisi*, 1, 96-123.
- El Sood, H. A. (2012). Loan loss provisions and income smoothing in US banks pre and post the financial crisis. *International Review of Financial Analysis*, 25, 64-72.
- Fidan, M. M. (2019). Ticari alacaklarda değer düşüklüğü-TFRS 9 finansal araçlar standardının basit yaklaşımı ve Vergi Usul Kanunu karşılaştırılması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (81), 37-58.
- Fonseca, A. R. & Gonzalez, F. (2008). Cross-country determinants of bank income smoothing by managing loan-loss provisions. *Journal of Banking and Finance*, 32, 217-228.
- Frank, M. M. & Rego, S. O. (2006). Do managers use the valuation allowance account to manage earnings around certain earnings targets? *Journal of the American Taxation Association*, 28(1), 43-65.
- Healy, P. M. & Wahlen, J. M. (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting Horizons*, 13(4), 365-383.
- IAS 39 Financial Instruments: Recognition and Measurement. Erişim Tarihi: 19.02.2023, <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2021/issued/part-a/ias-39-financial-instruments-recognition-and-measurement.pdf>
- IFRS 9 Financial Instruments. Erişim Tarihi: 14.01.2023, <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2021/issued/part-a/ifrs-9-financial-instruments.pdf>
- Jackson, S. B. & Liu, X. (2010). The allowance for uncollectible accounts, conservatism, and earnings management. *Journal of Accounting Research*, 48(3), 565-601.
- Jackson, S. B., Wilcox, W. E. & Strong, J. M. (2002). Do initial public offering firms understate the allowance for bad debts?. *Advances in Accounting*, 19, 89-118.
- Jin, J., Kanagaretnam, K. & Lobo, G. J. (2018). Discretion in bank loan loss allowance, risk taking and earnings management. *Accounting & Finance*, 58(1), 171-193.

- Kieso, D. E., Weygandt, J. & Warfield, T. D. (2019). *Intermediate accounting: IFRS edition*. USA: John Wiley and Sons.
- Lee, H. A. (2019). The impact of IFRS adoption on management of bad debt expense and real operational activities: Evidence from South Korea. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, 26(4), 434-456.
- Lee, H. A. & Choi, W. W. (2016). Allowance for uncollectible accounts as a tool for earnings management: Evidence from South Korea. *International Journal of Accounting & Information Management*, 24(2), 162-184.
- Liu, C. & Ryan, S. (2006). Income smoothing over the business cycle: Changes in banks' coordinated management of provisions for loan losses and loan charge-offs from the pre-1990 bust to the 1990s boom. *The Accounting Review*, 81, 421-441.
- Ma, C. K. (1988). Loan loss reserve and income smoothing: The experience in the U.S. banking industry. *Journal of Business Finance and Accounting*, 15(4), 487-497.
- Marquardt, C. A. & Wiedman, C. I. (2004). How are earnings managed? An examination of specific accruals. *Contemporary Accounting Research*, 21(2), 461-491.
- McNichols, M. F. (2000). Research design issues in earnings management studies. *Journal of Accounting and Public Policy*, 19(4-5), 313-345.
- McNichols, M. & Wilson, G. P. (1988). Evidence of earnings management from the provision for bad debts. *Journal of Accounting Research*, 26, 1-31.
- Moon, H. J. (2004). The discretionary behaviors of loan loss provisions for banks and their value relevance. *Korean Accounting Review*, 29(2), 111-131.
- Nikulin, E. & Downing, J. (2021). Loan-loss provisions, earnings management, and capital management by Russian banks: The impact of changes in banking regulation and oversight. *Eurasian Business Review*, 11(4), 659-677.
- Norden, L. & Stoian, A. (2014). Bank earnings management through loan loss provisions: A double-edged sword? *De Nederlandsche Bank Working Paper No. 404*.
- Özerhan, Y. & Aslan, Ü. (2016). Şeffaflık ilkesi açısından finansal araçlarda değer düşüklüğünün raporlanmasının yeni UFRS 9: Finansal araçlar standardı kapsamında değerlendirilmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18(1), 573-603.
- Riley, M. & Pasewark, W. (2009). Assessing the allowance for bad debt. *Journal of Accountancy*, 208(3), 40-57.
- Saltoğlu, M. (2016). UFRS 9 ve beklenen kredi zararları modeli. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18(1), 51-66.
- Teoh, S. H., Wong, T. J. & Rao, G. R. (1998). Are accruals during initial public offerings opportunistic?. *Review of Accounting Studies*, 3(1), 175-208.
- Tran, D. V., Hassan, M. K. & Houston, R. (2020). Discretionary loan loss provision behavior in the US banking industry. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 55(2), 605-645.

